

Semanario de conocimientos útiles, disposiciones oficiales e intereses de Filipinas.

Precios de suscripción:
En Manila Dos reales al mes. En Provincias: Un peso el trimestre adelantado. Anuncios a 4 cuartos línea.

Oficinas: Intramuros Calle Real, 5 (librería).

LA LECTURA POPULAR

Director.

ISABELLO DE LOS REYES

Editor propietario,

JOSE DE JESUS Y ROSARIO

Periodicong lingo-hanglalabas na paglagayan ng mga hatol ucol sa paglayo sa ipagacasaquit, pangagamot, pagsasacang ayon sa hatol ng marunong, mga leyes at cautusang ipinahayag sa *Gaceta*, balita sa iba't, ibang lugar, at iba pang dapat paquinabangan.

SUMARIO:

Representado;—Reglamento de la Guardia civil;—Historia de Filipinas;—Código penal;—Alfilerazos;—Dos cuadros de Luna;—Conocimientos útiles;—Dos fábulas de Iriarte;—Pragmática de Carlos III;—Noticias;—Anuncios.

REPRESENTADO.

De la *Oceania* los siguientes párrafos, hablando de la proyectada supresion del Ministerio de Ultramar.

«Ahora bien, y este es el punto más importante para Filipinas; si con el prestigio que dan a este ministerio el adelanto y riqueza de las ricas provincias de América, el puesto de Ministro de Ultramar está considerado por los políticos como simple antea de los otros Ministerios ¿que sucederá el día que se separe de ese punto la administracion y gobierno de las Antillas?»

Si actualmente ha podido olvidar el Ministerio que existía Filipinas, cuando se inició un tratado con los Estados-Unidos, ¿quien se acordará de este país cuando en los centros públicos constituya su administracion una oficina poco importante?

Si hoy se lamenta la opinion de no ser oida en Madrid, ya se comprenderá cuanto se agravará esa sordera al perder importancia el único centro que lleva la voz de estas provincias en el revuelto y tumultuoso mar de la política.

Solo con dos condiciones lo comprendemos: unificando las escalas de las carreras civiles, como están las de las militares, y cambiando en *representativo*, con núcleo de eleccion, el carácter de los cuerpos consultivos de todo orden.

No es fácil adivinar el momento preciso en que se verificarán esas evoluciones, y acaso tarden mucho tiempo, pero el proble-

CABUOAN:

Dapat may magmalasaquit;—Reglamento ng Guardia civil;—Historia ng Filipinas;—Código penal;—Mga sundet;—Dalauang cuadrong pininta ni Luna;—Cahatulang malalaman;—Dalauang fabula ni Iriarte;—Pragmática ni Carlos III;—Mga balita.—Anuncios.

DAPAT MAY MAGMALASAQUIT

Ng «La Oceania» sa sumusunod na salita, na ang sinasabi ay ang minumunacalang paghihiualay ng Ministerio de Ultramar.

«Naqita na natin, at ito ay siyang mahalaga sa Filipinas; cung sa agap na ibinibigay sa ministeriong ito ng pagsulong at cayamanan ng mga saganang provincia ng América, ang pagcalagay ng Ministro de Ultramar ay itinuturing lamang ng mga político na parang isang pintuan ng ibang Ministerio (ano caya ang mangyayari sa arao na ihualay sa puntong iyan ang pamamahala sa mga Antillas?)

Cung sa casualucnyan ay nalimutan ng Ministerio ang Filipinas niyong maquipagayari sa Estados-Unidos, (sino pa ang macaalala sa lupaing ito cung sa mga centros púliticos ay maglagay lamang ng isang oficinang di lubhang mahalaga para sa pag-aayos sa caniya?)

Cung ngayo, i, iquinahahambal ang acalang di nariringig sa Madrid, maquiquilala rin cung gaano ang ilalala ng cablingiang iyan pag naualan ng cabuluhan ang isaisang centro na nagpaparating ng daing ng mga provinciáng ito sa maugong at masiguang dagat ng política.

Sa dalauang bagay lamang mangyayari pagisahin ang pageacahagdan-hagdan ng mga carreras ng mga empleado paris ng sa mga sundalo, atpalitan ng mga diputado ang mga cuerpos consultivos ng lahat ng orden, laquip ang paghirang.

Hindi mahuhulaang agad cung cailang sandali magaganap ang mga caguluhang iyan, na marahil ay maluluatan pa, nguni, t, yari na

digando su subsistencia, procurando asegurarse de la veracidad de los documentos que llevasen.

15. Auxiliará los trabajadores empleados en la reconstrucción de caminos, siempre que lo reclamasen para el buen desempeño de su obligación, como igualmente á los encargados de cobrar portazgos, pontazgos y barcages: tambien dará auxilio en los caminos á los conductores de caudales públicos ó particulares, si lo reclamasen.

16. Cuidará de que ninguna persona haga daño en los puentes, guardacantones, barcas y marcos de distancia; como asimismo que no se hagan escavaciones en los declives de los caminos que puedan causarles perjuicio, ni cegar las alcantarillas y cunetas.

17. Á cualquiera persona que se encontrase haciendo daño en los caminos, arbolanos ó sementeras, se la detendrá y presentará á la autoridad local de que dependa el punto donde se haya causado para que adopte con ella la medida que el caso requiera.

Art. 1.º El Guardia civil encargado por la ley de la aprehensi6n de toda clase de delinquentes, debe considerar como tales á todos los desertores del Ejército y Armada, y á los prófugos de quintas así como á los de cárceles y presidios, procurando su captura por cuantos medios estén á su alcance.

2.º Al efecto llevará siempre consigo las señas de aquellos sugetos que se encuentren en estos casos y hayan sido reclamados por adquisitorias, á fin de poder aprehenderlos en cualquier punto que los encontrase ó supiese se ocultan.

3.º Procurará inquirir de las autoridades y justicias de los pueblos los nombres y señas de los que de cada uno se hallasen en los casos referidos para proceder á su captura: teniendo presente que muchos de los que cometen el delito de deserción se van á la inmediación de sus familias, donde cuentan con más protección; los prófugos, por el contrario, varían por lo comun de residencia.

4.º Todo prófugo y desertor lo primero que procura es disfrazarse, y esta circunstancia deberá tenerla muy presente el Guardia civil: para examinar detenidamente á los transeúntes que por sus trages y especialmente por el desaliño en el modo de llevar alguna prenda militar, ó por sus señas personales, puedan inducir sospechas de que se halla en uno ú otro caso.

tibayan sa pag-lacad, na nagpapalimos ng icabubuhay, pagpilitang maquilala ang catotohanan ng mga catibayang tinataglay.

15. Tutulong sa mga pallas na nagtatrabaho sa mga lansangan, cailan ma,t, quina-cailangan ang gayon upang maganap na mabuti ang canilang catungculan, gayondin naman sa mga catualang taga paningil ng sapinto, tulay at bangcang tauran: aabuloy rin naman sa daan sa mga taga pagdala ng salapi ng Caja ó yaan ng iba, cung quina-cailangan.

16. Pag-ingatan na sino man ay gumaua ng capanganyayaan sa mga tulay, bangcong bato, at musong malalayo, gayondin naman, na huag magsihucay sa lico ng daan na macasasama sa nagsisidaan, ni tabunan ang mga imburnal at paagusan ng tubig.

17. Dacpin ang sino mang tauong matagpuan na sumisira ng daan, halamanan ó cahuyan at iharap sa punong nacasasacop sa lugar nayaon, upang hiraonin ang nararapat sa gayong tauo na quina-cailangan ng nangyari.

Art. 1.º Ang Guardia civil na pinagcaca-tualaan ng ley upang dumaquip ng sinomang masamang tauo, ay dapat ituring na macagagayon di nga sinomang magtanan sa hocbo at sa armada at sa mga quintos na nagtatago; gayondin naman sa mga nagsipagtanan sa mga bilangguan, pagpilitan ang paghanap sa pamamaguitan ng tansog paraang caniyang maabot.

2.º Sa gayo.i, lagui niyang tataglayin ang mga señas ng mga tauong yaong na nasa gayongng calagayan at hinihingi sa mga orden, upang mahuli sila saan man matagpuan ó malamang pinagtataguan.

3.º Pagsicapang hingin sa mga pinuno at justicia ng mga bayan ang mga pangalan at señas ng baua,t, isa ng nasa gayong calagayan upang magaua ang paghanap: tandaang ang caramihan ng nagtatanan sa pagcasundalo ay lumalapit sa canilang familia pagca,t, umaasang dito,i, maraming mag-aampon sa canila; nguni,t, ang mga quintos ay hindi gayon, cundi bago,t, bago ng lugar.

4.º Ang lahat ng prófugo ó disertor unang pagsisicapan ay ang huag maquilala, caya dapat tandian ng Guardia civil ang gayong bagay; upang masiyasat na magaling ang nagsisipag-lacad na sa caniyang pananamit lalo na ang ualang ayos na pagtataglay ng anomang gayac sundalo, ó ang señas ng caniyang pagmumuc-ha, ay mapag-iisipang nagtauan ó quintos.

5.o Deberá reconocer con mucha escrupulosidad los documentos de que vayan provisto los viajeros que encuentre y le infunda sospecha, ó que por su traje parezcan pordioseros ó mendigos porque los criminales fugitivos se aprovechan de este disfraz muchas veces, para eludir la persecucion que se les hace.

6.o Asimismo reconocerá y examinará con el mayor cuidado los documentos de aquellos que por su porte trage, y sitios sospechosos donde se encuentren les merezcan la de ser gente de mala vida y particularmente si fuesen á caballo y con armas.

7.o La licencia absoluta ó temporal de todo soldado que marche solo por los caminos ó llegue á las poblaciones, debe tambien examinarla con mucho detenimiento y cuidado el Guardia civil, por si fuese falsa.

8.o Á todo individuo que encuentre y arreste por dicha causa, lo presentará inmediatamente á la autoridad militar que hubiere en el distrito de su demarcación, y en caso de no haberla, al Gobernadorcillo del pueblo más cercano al punto donde lo encontrase, á fin que lo constituya en la cárcel con seguridad, hasta que dando conocimiento á su inmediato Jefe, acuerde su conducción y presentación á la autoridad competente.

9.o Cuando fuese aprehendido alguno en concepto de desertor, si hubiese duda de que lo fuese ó no se presentará á la autoridad civil, quien hará las averiguaciones convenientes para obrar con arreglo á la Real orden de 3 de Mayo de 1846 respecto al abono del haber que se le suministre.

10. Á los reos prófugos de las cárceles y presidios que se aprehendieren, se les pondrá desde luego á disposición de los tribunales competentes, y los prófugos de las quintas serán presentados á la autoridad civil más inmediata, á fin de que se proceda con ellos con arreglo a la ley.

HISTORIA DE FILIPINAS

(Continuación)

D. Martin de Orsúa y Arismendi, conde de Lizarraga, tomaba posesión del Gobierno de estas Islas en 1709. Su justicia é imparcialidad le captaron el aprecio de todos. Conociendo lo excesivo del número de chinos para poder convenientemente sujetarlos, man-

5.o Dapat quilalaning mabuti ang manga catibayang handa ng nagsisipaglacad na caniyang matagpuan at nagpacaba ng loob, ó sa caniyang pananamit naquiquiangqui sa mga nagpapalimos pagca,t, ang mga tampalasan ay nagsasamantalang madalas sa gayon balat cayo upan mailagan ang pagdaqquip sa canila.

6.o Gayon din naman siyasatin ng boong pag-iingat ang catibayan niyong mga tauong sa caniyang ayos, pananamit at lugar na quinalalaguian ay mapaghihinalaang masamang tauo lalo pa cung nangangabayo at may sandata.

7.o Ang licencia absoluta ó sa caunting panahon ng sino mang sundalong lumalacac na mag-isa sa raan ó sumasapit sa bayan, ay dapat din namang siyasatin nang boong ingat ng Guardia civil, baca sacaling falso.

8.o Ang sino mang tauong matagpuan at mahuli sa gayong sanhi, ay dapat iharap pagdaca sa puno ng sundalo na nasa loob ng caniyang nasasacop, at cung sacaling nala, ay sa Capitan ng bayang malapit sa lugar na quinahulihan, upang siguruhin sa bilangguan, hangang sa, cung macapagbigay alam sa Puno niyang lalong malapit, iutos ang pagdadala at paghaharap sa quinauculang puno.

9.o Cun ang isang tauo ay mahuli sa acalang ito,i, disector, at di malaman cung tunay ó hindi, ay iherap sa punong bayan, na siyang magsisiyasat ng nararapat upang gumana ng ayos, sa Real orden niyong á 3 ng Mayo ng 1846 tungcol sa palual sa sueldong sinasahod.

10. Ang mga nagsipagtanan sa mga bilangguan at mahuli pagdaca,i, ibigay sa mga tribunales na quinararapatan, at ang mga quintos na nagtatago ay ihaharap naman sa punong bayang lalong malapit, upang gauin sa canila ang naaayon sa ley.

HISTORIA NANG FILIPINAS

(Maicling casulatan)

Si D. Martin de Orsúa y Arismendi, conde sa Lizarraga, niyong 1709 ay nag Gobernador sa Sangcapuluang ito. Sa catuiran ng caniyang pagcajusticia at timbang na tingin sa lahat ay minahal siya ng madla. Ng maquita ang di munting dami ng insic, upang caniyang macayang mabuti ay pinaoui sa canila ang inaacalang calabisao; pasiyang maliuanag na maliu-

dó á sus tierras á los que consideró superfluos; resolución á todas luces importantísima y que sin embargo no se vió libre de toda crítica. Año de 1710 devolvían los Padres Dominicos la provincia de Zambales á los PP. Recoletos, de que se les había despoñado, cuando les fueron confiadas las misiones de Mindoro.

Habían salido de Manila este mismo año dos navíos para Acapulco; esperábanles otros tres ingleses, que montaban 82 piezas, en la costa de California. Mandaba nuestra almiranta un francés; y sin probar defensa alguna arrió bandera y se entregó al enemigo. Acometieron después á la capitana *Ntra. Sra. de Begoña*, cuyo general era don Fernando Angulo, el cual resistió con tanto valor, que hizo ceder al inglés en sus tres ataques, teniendo que retirarse muy maltratado. Sotió el Rey esta pérdida y ordenó no se confiasen semejantes mandos á extranjeros.

Después de un Gobierno pacífico de seis años bajó á la tumba el Conde de Lizarraga, á 4 de Febrero de 1715. Entró á gobernar interinamente la Real Audiencia tomando el baston militar el Oidor D. José Torralba, el cual prosiguió las obras empezadas por su antecesor. Deslustró luego su Gobierno con violencias y arbitrariedades tales, que le enajenaron el comun aprecio del que en un principio gozara.

En 9 de Agosto de 1717 entraba á gobernar el Mariscal de Campo D. Fernando Manuel de Bustamante; hombre de mérito en la milicia. Empezó con resolución protegiendo el comercio y haciendo respetables estos dominios. Era tan eficaz en sus proyectos, que se reputaban violencias, á las que se sujetaba poco la libertad introducida; lo cual concitaba los ánimos inclinados á tumultos. Puso un trabajo inmenso en los cobros de los que adeudaban á las cajas reales y en las economías que introdujo en todos los ramos.

La isla de la Paragua expuesta á continuas invasiones de Jolóes y Borneyes, necesitaba de un presidio para la defensa de sus moradores. Edificóse este en el sitio de Labo, punta meridional de la Paragua, á instancias especialmente de los PP. Recoletos ministros de Calamianes. También, á instancias repetidas de los PP. de la Compañía de Jesús, volvióse á levantar la importante fortaleza de Zamboanga. Envio una embajada al rey de Siam; la cual fué

nag na mahalaga at gayon ma,i, di siya naligtas sa pintas. Niyong taong 1710 isinanli ng mga dominico sa mga paring Recoletos ang provincia ng Zambales, na inialis sa canila ng ipagcatuuala sa canila rin ang mga misiones sa Mindoro.

Nagsialis sa Maynila ng taon ding yaon ang dalauang sasaquian para sa Acapulco; sila,i, hiohiintay ng tatlong sasaquiang ingles, na may 82 na cañon, sa baybay ng California. Ang namumunu sa ating almiranta ay isang francés; at di gumana ng anomang pang-lalaban pagdaca,i, iniladlad ang bandera at sumuco sa caauay. Pagcatapos ay dinaluhong ang capitanang *Ntra. Sra. de Begoña*, na si D. Fernando Angulo ang general, nanglaban ng boong tapang, na pinaudlot ang mga inglés sa tatlo nilang paghamoc, at hirap na hirap na umurong. Dinamdang nang Hari ang gayon nangyari at ipinag-utos na huag nang ipagcatuuala sa taga ibang lupa ang gayon pamumuno.

Nang macaraan ang isang payapang pamamahala sa loob ng anim na taon, nanaog sa hucay niyong á 4 ng febrero ng 1715 ang conde sa Lizarraga. Samantala,i, ang Real Audiencia ang pamahala at sa hocbo ay ang oidor D. José Torralba, na itinagpus nito ang mga gauang sinimulan ng caniang hinalinhan. Ng malaon ang caniyang pamamahala ay nag-ulap sa caniang cabagsican at di masabing pag-api at binaui sa caniya ang pagmamahal ng lahat na niyong unauna ay nilalasap niya.

Nang á 9 ng Agosto ng 1717 ay nasoc sa pamamahala ang Mariscal de Campo don Fernando Manuel de Bustamante; tauong carapat dapat sa pagcasundalo. Sinimulang matibay sa loob ang pag-aampon sa calacal at ipinagalang itong mga nasasacupan. Mahigpit sa caniyang mga panucala, na itinuturing nilang carahasan, bagama,t, maluag na sinasaclo ang ipinasoc na calayaan; na nagpapaalab sa mga caloobang mahinguil sa calulahan. Nag-lag-y ng isang malaking trabaho sa paninigil sa mga may utang sa Tesoro at sa catipirang ipinasoc sa lahat ng oficina.

Ang puló nang Paragua ay nanganganib sa ualang humpay na pagsalacay ng mga taga Joló at Borneo, at nagecailangan ng isang bilangguan upang ipang-laban ng mga tagaroon. Ang bilanguang ito ay itinayo sa lugar ng Labo, pangdulo ng Paragua, sa mahigpit na cahingian ng mga PP. Recoletos, ministros sa Calamianes. Sa muli,t, muli namang pagsamo ng mga PP. sa la Compañía ni Jesus, ibina-

muy bien recibida, logrando que se concediera terreno para una factoría española en aquel país.

Varios gravísimos cargos resultaron contra la administración del Sr. Torralba, sujeto, según se dice, de conducta poco ejemplar y acusado de un desfalco de 700.000 pesos. En su consecuencia dispuso el Gobernador fuese arrestado en la fuerza de Santiago; lo cual fué tachado de crueldad por los que tenían interés en que no cesasen los abusos. Grande fué el odio que le atrajo la rectitud severa con que procedía. Organizóse contra él una conjuración de la que formaban parte los individuos del Ayuntamiento. La situación en que se hallaba Bustamante necesitaba del apoyo de la Audiencia. No sabiendo qué partido tomar, escribe á Torralba en su cárcel: éste, que deseaba á todo trance salir de ella, se prestó á cuanto quiso el Gobernador. Por motivo de ciertas comunicaciones, en las que el Oidor trataba al Sr. Arzobispo Cuesta con poco miramiento, hasta amenazarle, éste excomulgó á Torralba, que representaba la Audiencia. A consecuencia de lo cual Bustamante decretó la prisión de S. Ilma., del Cabildo y de los principales religiosos de la Capital. Alarmóse contra esto la ciudad en la que se propalaron rumores los más siniestros, hallándose abocada de cada vez más á una conflagración.

CÓDIGO PENAL

(Continuación).

Art. 582. Serán castigados con las penas de uno á cinco días de arresto ó multa de 15 á 125 pesetas:

1.º Los que dieran espectáculos públicos ó celebraren cualquiera clase de reuniones sin obtener la debida licencia ó traspasando los límites de las que les fuere concedida.

2.º Los que abrieren establecimiento de cualquier clase sin licencia de la Autoridad, cuando fuere necesaria.

Art. 583. Serán castigados con las penas de cinco á diez días de arresto ó multa de 70 á 200 pesetas:

1.º Los que apagaren el alumbrado público ó del exterior de los edificios ó el de los portales ó escaleras de los mismos.

2.º Los que faltaren á las reglas esta-

ngong muli ang eailangang cuta sa Zamboanga. Nagpasugo sa hari sa Siyam; na tinangap na mabuti, at tinamong pagcalooban ng lupa upang pagtindahan ng mga castilang nananahan doon.

Madlang mabibigat na sagutin laban sa pamamahala sa yaman n Sr. Torralba ang lumitao, tauong ayon sa sabi bihira ang cagali at pinaratangang nacasira 700,000 pesos. Sa bagay na ito, i, pinasiya ng Sr. Gobernador na piitin siya sa fuerza de Santiago, bagay na pinintasang casungitan ng mga may nrsang huag magtila ang abuso. Malaqui ang galit na niyacag ng cahigpitan at catuiran ng guinamit niyang pagcajusticia. Nag-ayos ng isang pag-aalsang laban sa caniya na doo, i, casali ang mga tauo ng Ayuntamiento. Ang calagayan noon ni Sr. Bustamante ay nagecacailangan ng tulong ng Audiencia. Nang ualang malamang sucat gainin ay sumulat cay Torralba sa pagcabilango: ito sa paghanasang macalabas doon, anomang mangyari, ay umamin sa balaog gusto ng Gobernador. Dabil sa ilang mga sulatan na dito, i, di lubhang pinagbibiguian ng Oidor ang Sr. Arzobispo Cuesta, hangang sa pinagbalaan, ay initsahan nito ng excomunion si Torralba na siyang pinacapuno ng Audiencia ang naging dulo nito, i, ipinagutos ni Bustamante na ibilango ang Arzobispo, ang Cabildo at mga pinacapunong religioso dito sa Pangulo. Laban dito, i, magulo ang ciudad na pinalala ang alingasugas ng mga may masamang hangad, at laguing nabubunganga sa isang pagcacasunog.

CODIGO PENAL

(Carugtong.)

Art. 582. Iaresto ng mula sa isa hangang limang arao ó mumultahan ng 15 hangang 125 pesetas:

1.º Ang maglabas ng panoorin ó anomang pagsasaya na ualang carampatang pahintulot ó pinalampas sa ipinagcacaloob.

2.º Ang magbucas ng anomang establecimiento na ualang pahintulot ang puno, cang saceling quinacailangan.

Art. 583. Iarresto ng lima hangang sampung arao ó mumultahan ng 70 hangang 200 pesetas:

1.º Ang pumatay ng luminario ó ng ilao sa labas ng bahay ó edificio ó sa hagdanan.

2.º Ang sumuay sa tadhanang dapat sun-

blecidas para el alumbrado público, donde este servicio se hiciera por los particulares.

Art. 584. Serán castigados con las penas de 15 á 125 pesetas de multa ó reprensión:

1.º Los Facultativos ó los que estuvieren competentemente autorizados para la asistencia de enfermos que, notando en una persona á quienes asistieran ó en cadáver señales de envenenamiento ó de otro delito, no dieran parte á la Autoridad inmediatamente, siempre que por las circunstancias no incurrieren en responsabilidad mayor.

2.º Los encargados de la guarda ó custodia de un loco, que lo dejaren vagar por las calles y sitios públicos sin la debida vigilancia.

3.º Los dueños de animales feroces y dañinos que los dejaren sueltos ó en disposición de causar mal.

4.º Los que infringieren los reglamentos, ordenanzas ó bandos relativos á carruajes públicos.

5.º Los que corrieren caballerías ó carruajes por las calles, paseos y sitios públicos, con peligro de los transeúntes ó con infracción de las ordenanzas y bandos de buen gobierno.

6.º Los que obstruyeren las aceras, calles y sitios públicos con actos ó artefactos de cualesquiera especie.

7.º Los que arrojaran á la calle ó sitio público agua, piedras ú otros objetos que puedan acusar daño á las personas ó en las cosas, si el hecho no tuviere señalada mayor pena por su intensidad ó circunstancias.

8.º Los que tuvieran en los parajes exteriores de su morada sobre la calle ó vía pública objetos que amenacen causar daño á los transeúntes.

Art. 585. Serán castigados con la multa de 15 á 125 pesetas:

1.º Los dueños de fondas, posadas y demás establecimientos destinados á hospedaje, que dejaren de dar á la Autoridad los partes y noticias prevenidos por los reglamentos, ordenanzas ó bandos en el tiempo y forma que estuvieren prevenidos.

2.º Los criados de servicio, mozos y dependientes que dejaren de cumplir las prevenciones establecidas por la Autoridad pública para garantía y seguridad.

Art. 586. Serán castigados con la pena de 70 á 200 pesetas:

1.º Los que contravinieren á las reglas establecidas para evitar la propagación del fuego en las máquinas de vapor, calderas,

din sa pagluluminario, con ang gumagana ay isang tauong di upahan.

Art. 584. Mumultahan ng 15 hangang 125 pesetas ó pangungusapan:

1.º Ang mga Facultativo ó sinomang may tinatangnang pahintulot upang magalaga nang may saquit na, nacapansin sa tauong caniyang inaalagaan ó sa bangcay ng tandang nilason ó pinaglilo, hindi nagbigay alam agad sa justicia, cailan mat, hindi magcacaron ng malaking sagutin.

2.º Ang mga nagaalaga sa mga luco, na pinabayaan nilang maglibot sa lansangan ó lugar na caraniuang matauo, at di nila tintingnan.

3.º Ang mga may ari ng mababangis na hayop at nananaquit na binayaang nacaualala ó macasasaquit.

4.º Ang sumuay sa mga reglamento, cautusan at bando tungcol sa mga caruageng paupahan.

5.º Ang nangangabayo ó nagcacaruageng magpataco ng matulin sa mga lansangan, ó lugar na matauo, na nacapanganib sa nagsisipaglacad ó nalaban sa mga cautusan at bando ng mabuting pamamahala.

6.º Ang gumiba ng mga bacod, lansangan at lugar na caraniuang matauo sa anomang marayaang paraan.

7.º Ang magtapon sa mga lansangan ng tubig, bato ó iba pang bagay na macasama sa tauo at iba pa, con ang pangyayari ay ualang catimbang na parusa dahil sa caniyang cabigatan ó paraan ng pangyayari.

8.º Ang sa piling ng caniyang bahay at nararatig sa mga lansangan ay may bagay na nagbabalang macasama sa nangaglalacad.

Art. 585. Mamultahan ng 15 hangang 125 pesetas:

1.º Ang mga may ari ng fonda at iba pang establecimientong panuluyan, na di nagbigay alam sa Puno, bagay na ipinagpapauna ng mga reglamento, cautusan at bando sa panahon at ayos na itinatadhana.

2.º Ang mga alila, utusan at dependiente na nagpabaya sa pagtupad sa mga itinatadhana ng Puno upang may panghauacan ang tinirahan.

Art. 586. Parurusahan ng multang 70 hangang 200 pesetas.

1.º Ang sumuay sa mga tadhanaang dapat sundin upang mailagan ang paglalanap ng apuy sa mga maquinang de vapor, caldera,

hornos, estufas, chimenas ú otros lugares semejantes, ó colocaren ó construyeren dichos objetos con infracción de los reglamentos, ordenanzas ó bandos, ó dejaren de limpiarlos ó cuidarlos con peligro de incendio.

2.o Los que, infringiendo las órdenes de la Autoridad descuidaren la reparación de edificios ruinosos ó de mal aspecto.

3.o Los que infringieren las reglas de seguridad concernientes al depósito de materiales, apertura de pozos ó excavaciones.

4.o Los que infringieren los reglamentos, ordenanzas ó bandos de la Autoridad sobre elaboración ó custodia de materias inflamables ó corrosivas ó productos químicos que puedan causar estragos.

TITULO III

De las faltas contra las personas.

Art. 587. Serán castigados con las penas de arresto menor los que causaren lesiones que impidan al ofendido trabajar de uno á siete días ó hagan necesaria por el mismo tiempo la asistencia facultativa.

Si concurriese la circunstancia de ser padre, hijo, marido ó tutor el ofensor, se aplicará el grado máximo de la pena, sean cualesquiera las circunstancias que concurran.

Art. 588. Serán castigados con la pena de 5 á 15 días de arresto y reprensión:

1.o Los que causaren lesiones que no impidan al ofendido dedicarse á sus trabajos habituales ni exijan asistencia facultativa.

2.o Los maridos que maltrataren á sus mujeres, aun cuando no les causaren lesiones de las comprendidas en el párrafo anterior.

3.o Las mujeres desobedientes á sus maridos que les maltrataren de obra ó de palabra.

4.o Los cónyuges que escandalizaren en sus disensiones domésticas después de haber sido amonestados por la Autoridad, si el hecho no estuviere comprendido en el libro II de este Código.

5.o Los padres de familia que abandonaren sus hijos, no procurándoles la educación que requiera su clase y sus facultades permitan.

6.o Los tutores, curadores ó encargados de un menor de quince años, que desobedecieren los preceptos sobre instrucción primaria obligatoria, ó abandonaren el cuidado de su persona.

7.o Los hijos de familia que faltaren al respeto y sumisión debidos á sus padres.

hurno, at iba pang gaya nito, ó ilagay ó gauin ang nangaturang bagay ng laban sa reglamento, cautusan o bando, ó pinabayaang di nilinis ó pinabayaang magcapanganib na macasunog.

2.o Ang mğa, sa pagsuay sa cautusan ng Puno, nagpabayang di pinagtibay ang canilang bahay ó camalig at iba pang mangingiba ó masama na ang tayo.

3.o Ang sumalaang sa mğa regla sa pagiinğat tungcol sa pagtatago ng mğa bagay paggawa ng balon ó paghucay ng libingan.

4.o Ang sumumang sa mğa reglamento, cautusan ó bando ng Puno tungcol sa paggawa at pagiinğat ng anomang bagay na maliyabin ó macabubulóc ó mğa bagay sa botica na macagugunao.

TITULO III.

Maliliit na casalanang laban sa catauan.

Art. 587. Parurusahan ng dusang arresto menor ang macasuga, na ang nasugatan ay di nacapagtrabaho mula sa isa hangang pitong arao ó naging cailangang alagaan ng medico sa loob ng naturang panahon.

Cung sacalit ama, anac, asaua ó ama amahan ang sumahol, ay icapit ang grado máximo ng parusa, cahit sa ano mang paraan ang pangyari.

Art. 588. Parurusahan ng dusang arresto sa loob ng lima hangang labing limang arao at pangungusapan:

1.o Ang macasugat na ang nasugatan ay nacagagawa rin ng mğa dati niyang gawa at di nagcailangang alagaan ng medico.

2.o Ang mğa lalaquing bumugbog sa canilang asaua, cahit di nasugatan ng paris ng sinasabi sa sinusundang párrafo.

3.o Ang mğa babaying suoail sa canilang asaua na bumubugbog sa canila sa gawa ó salita.

4.o Ang mag-asauang laguing nag-eescandalo tungcol sa canilang pamamahay, na pinaungusapan na sila ng puno, con ang pangyari ay di nasasabi sa libro II ng Códigong ito.

5.o Ang mğa magulang na magpabaya sa canilang mğa anac, na di pinagsisicapan ang pagtuturo ng quinacailangan at macacaya ng caniyang calagayan.

6.o Ang mğa tutor ó curador ng uala pang labing-limang taon ang edad, na sumumang sa ipinag-uutos tungcol sa pagpapatutong cailangan, ó pabayaang di alagaan ang bata.

7.o Ang mğa hijos de familia na magculang ng nararapat na paggalang sa canilang mğa magulang.

8.o Los pupilos que cometieren igual falta hacia sus tutores.

9.o Los que encontrando abandonado un menor de siete años con peligro de su existencia, no lo presentaren á la Autoridad ó á su familia.

10. Los que en la exposición de niños quebrantaren las reglas ó costumbres establecidas en la localidad respectiva, y los que dejaren de llevar al asilo los expósitos ó al lugar seguro á cualquier niño que encontraren abandonado, siempre que el hecho no constituyere delito.

11. Los que no socorrieren ó auxiliaren á una persona que encontraren en despojado herida ó en peligro de perecer, cuando pudieren hacerlo sin detrimento propio, á no ser que esta omisión constituya delito.

12. Los que en la rifa definida en el art. 405 de este Código constare que hubiesen ejercido cualquiera violencia en la persona del ofendido, siempre que á este no se le hubiese inferido más que lesiones menos graves y no fuere conocido el autor.

ALFILERAZOS

(De La Semana)

Á PUYA Y «EL PAPELITO»

Pues si señor... Estaba yo muy engolfado y muy serio en mi oficina (porque en mi oficina yo me pongo muy serio) informando una consulta del Sr. Fragoso, que me puso á parir (la consulta, se entiende), cuando un faginante colocó sobre mi mesa un envoltorio

muy apañadito
de un periodiquito
que es *El Papelito*

al que acompañaba una carta en sobre de medio luto, dirigido á mi nombre.

Rompí el sobre y leí un B. L. M. del director de *El Papelito*, Sr. Puya, invitándome á suscribirme a su quincenario.

Abrí uno de los cuatro quincenarios, que encerraba la faja dirigida á mi nombre, y de manos á ojos me topé con un articulejo titulado *El musiquero indio* (quince núm. 31), y cuál no sería mi sorpresa, al ver que el Sr. Puya no está de acuerdo con lo dicho por la Academia de la Lengua y que escribe, por su propia cuenta,

8.o Ang mğa pupilong magcagayon sa canilang mğa tutor.

9.o Ang macatagpo ng isang uala pang pitong taong edad na ualang sucat tumigün at may panganib ang buhay, ay di niya siya iiharap sa puno ó sa dapat mag-angquin.

10. Ang mğa sa amponan ng bata ay lumihis sa mğa regla at caugaliang itinatag sa lugar na quinalalaguian, at ang magpabayang di dalbio sa bahay na ampunan ang mğa batang inaampon doon ó sa lugar na siguro ang sinomang batang napapabayaang, cailan mat, ang pangyayari ay di nanguiguing casalanang.

11. Ang mğa di sumaclolo ó tumulong sa isang tauong natagpuang sugatan sa ilang ó may panganib na mamatay, cung maliligtas nila na ualang panganib, tangi lamang cuo ang di pagsaclolo ay di maguiguing casalanang.

12. Ang mğa sa auay na sinasabi sa artículo 405 ng Códigong ito ay maquilalang gumamit ng anomang carahasan sa catauan ng nasugatan, cailan mat, magagaang sugat lamang ang inaiua sa nasabol at di naquilala ang sumagat.

MAÑGA SUNDOT

(Ng La Semana.)

CAY PUYA AT SA «EL PAPELITO.»

Pagca,t, oopo señor..... Aco,i, hapong-hapo sa caisip at purmal na purmal sa aquing oficina (pagca,t, sa oficina co ay napacapurmal aco) na aquing sinisiyasatang pagtatanong ni Sr. Fragoso, na ngpasuca sa aquin ng dugo (ang pagtatanong). ng ilagay sa ibabao nang aquing mesa ng isang faginante ang isang balutang

tupidong tupido
ng isang munting periódico
na yao,i, ang *Papelito*

calaquip ang isang sulat sa ngalan co at ang sobre ay medio luto.

Nilapac co ang sobre at aquing nabasa ang isang H. N. C. (humahalic ng camay) ng director ng *El Papelito*, at inaaniayahan aco ni señor Puya na sumali sa canyang periódico.

Binucsan co ang isa sa apat na periódicon nababalot sa sobrang may ngalan co, at sa cabubuelat at catitingin ay aquing natagpuan ang isang arti-articuluhang ang ngalan ay *El musiquero indio* (*músicong tagalog*) (núm. 31) at alig ang di co ipagtataca ng maquitang si Sr. Puyay di umaayon sa pahayag ng Academia na uiea at isinulat, sa sarili niyang gusto, ang vo-

vocamanca, orizonte, ayan (del verbo haber) voca y goumet, despreciando las reglas ortográficas dictadas por aquella corporación de la calle de Va-al-verde, que dice Valbuena.

Ombre, señor Puia, la cosa me a echo gracia.

Se ha puesto V. á la altura del que escriba sable con *v...* por la vaina, y del que escribía melocotón con *h...* por el hueso; pero menos *agudo*, apesar del apellido Puya.

No es que me choquen esas faltas de ortografía tan garrafales, no señor.

Ser solo, como lo es V., y hacer un quincenario, *cada quince* dias, con todos los recortes que más le hayan petado á V. y algún que otro trabajillo original, con *orizonte...* ¡hombre! eso es de muchísimo mérito.

Porque á nadie se le hubiera ocurrido hacer una cosa así. Aludo á lo del *orizonte*.

A no ser que V. le haya quitado la *h* para que el *orizonte* sea más *visible*.

Y que si lo ha hecho por eso, se ha saído V. con la suya.

Y he dicho lo de los recortes (y aquí me voy á dar yo, á mi misma persona, un bombo de cuerpo entero) porque he visto que alguna que otra vez y sin mi venia, me ha honrado V. insertando trabajillos míos, en su quincenario, que antes habian sido publicados en otros periódicos.

Y eso lo achaco yo á que V. ignora, sin duda, que soy como Dios, *uno y trino* (y vaya si trino.)

Y así como El, es Padre, Hijo y Espíritu Santo, yo soy *Selva*, *El Pájaro Verde* y *Nah-Cap* para servir á V., si V. cree que puedo servirle en algo.

Pero le prevengo, que escribo *orizonte* con *h*.

En fin, querido señor cuénteme como un suscriptor más á su *orizonte* quincenario y no dé V. importancia á esta pequeña *pullada*.

Y digo *pullada*, porque creo que si de *puño* se dice *puñada* y de *estoque* *estocada*, de *pulla* (no de Puya) debe decirse *pullada*.

Y *este* es una buena tocaya.

NAH-CAP.

camanca (*bocamanga* sana), *orizonte* (*himpapauid*), *ayan* (pretérito perfecto *ng* verbo haber) voca at goumet sa paghalay sa regla *ng* ortografiang itinadhana *ng* catipunang yaon sa Val-al-verde, gaya *ng* sabi ni Valbuena.

Ombre (dapat laguian ito *ng h* sa puno), señor Puia, quinatutuan co ang bagay na ito.

Pinaibayuhan pa ninyo ang sumulat *ng* sable con *v...* pagca,t, nangagaling dao sa vaina, at ang sumulat *ng* melocotong may *h...* dahil sa *hueso* (buto); *nguni,t*, di lubhang *matigas*, tangi sa apellidong Puya.

Hindi dahil sa aco,i, nabubugnot sa mga camalian *ng* gayong pagsulat, camaliang ganga-calabao, hindi po señor.

Ang paris ninyo, na gumaua *ng* isang *quincenario*, *tuing icalabing limang arao*, na ang laman ay purong sinipi sa laguigusto ninyo at caunting sulat-sulatang mayroong *orizonte...* (dapat laguian *ng h* sa puno)... ¡huyl iya,i, mahalagang mahalaga.

Pagca,t, sino man banta co,i, di macaiisip *ng* gayon, sumulat *ng* *orizonte* ang ibig cong sabihin.

Euan co lamang cung alisan ninyo siya *ng h* upang *luminao* ang *orizonte* (*himpapauid*.)

At cung dahil diyan ca,a guinaua, ay lumilitao cayong taglay ang ganang inyo.

At binanguit co ang sa mga sipi (at dito,i, bobombuhang co ang aquing sarili ó ibabantog) pagca,t, hindi lamang miminsan na aquing naquita at uala acong pahintulot, na biniguian ninyo aco *ng* dangal na ihayag sa inyong periódico ang aquing mga sulat, na guinamit na sa ibang periódico.

Atiyan ay ipinalalagay cong aco,i, parang Dios, marahil ay di ninyo talastas, iisa at *tatlo* (mabuti cung *tatlo* lamang) *Selva*, *El Pájaro Verde* at *Nah-Cap*, upang mag-lincod sa inyo, cung inasala mo pong paquiquinabangan cahit bahaguia.

Datapua,t, ipinagpapauna co po na cung aco,i, sumulat *ng* *orizonte* ay mayrong *h*.

Sa catapusan ibilang, po ninyo acong isa sa mga suscritor *ng* inyong periódicong *orizonte* at huag ninyong pansinin itong maliit na *pullada* (curot).

At *pullada* ang sabi co, pagca,t, cung *puño* sana ay *puñada* naman, at cung *estoque* ay *estocada* sa *pulla* (hindi Puya) ay dapat sabihing *pullada*.

At *ilo,i*, isang mabuting tucaya ó calaguio.

H. FLORES.

DOS CUADROS DE LUNA.

El laureado pintor filipino Luna, ha terminado dos nuevos y preciosos cuadros, de los cuales hemos tenido ocasion de admirar sus reproducciones fotográficas. Titúlase el primero *Un Bazar de Caridad*, y es cuadro de costumbres elegantes contemporáneas, en el que se vé el sabor parisiense de que se vá impregnando el artista, natural consecuencia de su vida de asiento en la capital francesa.

Todas las figuras, á juzgar por lo que en la fotografía puede apreciarse, están perfectamente acabadas, lo que demuestra que Luna cada vez dibuja más, no descuidando la factura por el efecto, como se le hizo notar en el principio de su brillante carrera.

Así como se vé á Luna dominado por el medio ambiente en que se mueve el cuadro que hemos tratado de describir, se le vé campear por donde su imaginacion quiere, en el segundo, escogiendo asunto más amplio y de más genial desarrollo.

Titúlase *Una boda*, y está inspirado en el *Canto nupcial* de Catulo, comprendiéndose á primera vista que es una acabada obra, hermana gemela del *Triclymium*, cuyas primicias ha podido gozar el público manileño.

El cuadro que citamos es de mucho más vuelo que el aquí conocido: la escena que pinta se presta á infinidad de expresiones que con propiedad notable fija el artista en cada uno de sus personajes.

La boda de Luna, en fin, sería un cuadro para crear una reputación, si esta no estuviera tan bien cimentada como la del artista filipino.

CONOCIMIENTOS ÚTILES

Para reconocer si la leche está aguada.

La falsificación de la leche echándole agua es uno de los fraudes más usados y que no deja de tener gran importancia cuando ese líquido alimenticio está destinado á la alimentación de los niños. Por otro lado es ese el recurso que generalmente emplean los lecheros para aumentar la cantidad de la leche vendida suponiendo que el análisis químico es el único medio capaz de descubrir su superchería. Hé aquí, sin embargo, un procedimiento que, sin tener la exactitud y seguridad del que se emplea en los laboratorios, no deja por eso de probar la presencia del agua adicionada á la leche y hasta la de la albúmina que se una con frecuencia para dar al producto una apariencia de grasa.

DALAUANG CUADRONG PININTA NI LUNA

Ang pintor filipinong si Luna na nag-capremio, ay nacayari na naman ng dalauang bago at mahalagang cuadro, na ang mga salin sa fotografia ay aming hinangaan. Ang primero ay nagnangalang *Un Bazar de Caridad*, at isang cuadro ng maririnal na ugali ngayon, sa naturang cuadro ay litao na litao ang ugali sa Paris na quinahahauhan na ng artista, dapat maguing bunga ng caniyang pananahan sa pangulo ng Francia.

Ang lahat ng figura, ayon sa maipahahalaga sa fotografia ay malinis na malinis ang yari na ualang ipipintas, bagay na nagpa-paquilalang nalalao, i, lalong bumubuti si Luna, at di quinalilingatang masira ang anio na mula pa ng simulan ang maningning niyang aral ay gayon na ang napapansin sa cania.

Caya paris ng napapansin cay Luna calong ng simoy na quinalulutan ng cuadrong aming sinasabi, ay tumutungo cun saan ibig dalhin ng caniyang isip, sa pangalaua, ay pumili ng lalong caraniuang mangyari at nacababatac ng isip.

Pinanganlang *Una Boda*, at nauauangqui sa *Canto nupcial* ni Catulo, sinomang macaquita ay maquiquilalang isang trabahong lubhang malinis capatid na cambal ng *Triclymium* na ang mga unang yari ay nilasap ng Maynila.

Ang cuadrong sinasabi namin ay lalong nacamamangha sa naquita rito: ang pagcacapinta ay nagbibigay ng iba, t, ibang anio na buhay na buhay na iguicuhit sa baw, t, isa ng artista.

Ang boda ni Luna, sa catapusan, ay isang tunay na cuadro upang magtatag ng dangal cun ito, i, di pa lubhang nagtitibay paris ng sa artistang tagarito.—H. FLORES.

PAQUIQUINABANGANG MALAMAN.

Upang maquilala cun ang gatas ay may tubig.

Ang pagdarayang hinahalan ng tubig ang gatas, dayang lubhang caraniuan at di tuloy magcaron ng malaquing halaga cun ang gatas na iyan ay itinataang ipacain sa mga sangol. Sa cabilang bagay ang paraang caraniuang guinagamit ng mga maggagatis upang dumami ang canilang ipinagbibili na ang acala, i, ang pagdalisay lamang na guinagamit ng mga quimico ang macahuhuli ng canilang pagdaraya. Gayon mai, narito ang isang paraan na cahit di lubhang caparis ng guinagata sa mga botica, hindi dahil dito, ay di maquiquita ang tubig na idinagdag sa gatas at pati ng gata na inihahalong madalas upang magcaron ng linab-

Tómese una botella ó pomo largo y estrecho; lávase y séquiese con cuidado. Introduzcase en él la leche y póngase en un lugar fresco. Al cabo de algunas horas el agua que haya añadido ocupará el fondo del pomo encima quedará el suero y en la superficie nadará la manteca. Si la leche contiene albúmina esta formará una capa bien apreciable encima de la crema. El prece-dimiento aunque sencillo, basta para la aprecia-ción en la mayor parte de los casos.

ANG UOD NA SUMUSUTLA AT ANG GAGAMBÁ.

Mga fábulas ni Iriarte

May Uod na isang naghahanay minsan nang caniyang gauang capullo ang ngalan, Nagmamamadaing humahabi naman ang ieang Gagamba nang caniyang bahay.

Ang Gagambang ito ang nangusap muna casabay ang isang pilit na pagtaua, palibhasa siya,i, palalong talaga, at doon sa Uod ganito ang badya:

¿Ano бага Uod ang pagcatingin mo?

¿Ano ang uica mo sa hinahabi co?

Magpamula lamang sa umagang ito aquing inatupag ang paggaua nito.

Ito,i, matatapos at mayayari na sa tanghaling tapat na ualang pagsala. Tingni,t, maliliit ang lahat nang hibla: masdan mo,t, totoong pagcagandaganda.

Sumagot ang Uod nang isang pag tuyá ang uica,i, Totoo, may matouid ca, nga; tama na sa guhit ang lahat mong uica: ganiyan ang labas nang gaua mong sadya.

Hindi ang panahon na itinatagal nang paggaua, ngani, nang anomang bagay cundi ang caniyang tanging cabutihan ang siyang totoong dapat halagahan.

ANG OSO, ANG CHONGO AT ANG BABOY.

Isang Oso naman nagcataon miosan ay may isang danzang pinagaaralan: ang dalauang paa,i, tantong sinasanay at ibig malinis itong bagoang sayao.

Ito ang oficio nang nasabing Oso, siyang hanap buhay nang caniyang amo: itong panginoon ang siyang maestro na umaatupag na siya,i, matuto.

Nagcataon namang nahaharap doon yaong isang Chongo,t, saca isang Baboy. Sa lagay na ito ang Oso,i, tumanong sa nasabing Chongo, ang uinica,i, gayon:

¿Ano бага, Chongo, ang pagcamasid mo?

¿Mabuti na бага ang pagsasayao co?

Ang Chongong marunong sumagot sa Oso;

¿Masama! aniya ¡masamang totoo!

Tumutol ang Oso; Tila naman yata ang sinasabi mo,i, hindi natatama: ang guinagaua mo sa aqui,i, masama

Cumuha ng isang boteng mahaba at maquipot; hugasang malinis at patuyuing mabute. Isilid dito ang gatas at ilagay sa isang lugar na malamig. Pagcaraan ng caunting oras ang idinagdag na tubig ay paillalim, maiiuan sa ibabao ang gatas at lulutang sa ibabao nito ang mantica.

Cun ang gatas ay may gata ito,i, mamumuong halatang halata sa ibabao ng lacnit. Ang paraang ito cahit magaan, ay sucat nang magcahalaga sa cadalasang pangyayari. ADNARIM.

ayao mong ayunan ang aquing acala.

¿At ano ang iyong boong pagcamasid? ang quilos co,t, anyo,i, di ba maquiquisig? ¿uala ba sa cumpas ó cayá sa guhit ang mga hacbang co pati mga pihit?

Ang mangmang na Baboy ay sumabad naman, ang uica,i, ¿Mabuti, maquisig, maringal! uala, ngang, susupil magpacailan man sa isang paris mong mabuting sumayao,

Nang ito,i, maringig nang Osong masigla agad napatigul, at di nacahuma:

siya nga,i, nag-isip, sa sarili niya nag-anyong mahihin, saca nangusap na:

Nang pinipintasan aco nitong Chongo naguing salauha,t, nagalangán aco cung tama ó libis ang anyo,t, quilos co sa turo at aral nang aquing maestro.

Nguni,t, ngayong aco,i, pinupuri naman nang Baboy na ito,i, aquing napagnilay na tila totoong ualang uasto,t, husay ang lahat nang aquing mga pagsasayao.

Pagca pinintasan nang isang marunong ay tandang masama ang bagay na yaon; cung purihin naman nang mangmang at gungong lalo pang halata ang samá niyaon.

Tinagalog ni *Crispulo Trinidad*.

PRAGMATICA NI CARLOS III,

NA HARI SA SICILIA TUNGCOL SA OPERACION CESA-REA AT SA MANGA ABORTOS.

Dahil dito,i,iniuutos namin sa Real Proto Médico na ituro niya ng maluanag ang mada-ling paraan ng pagbusbos, at ito ipagtauag sa mga Ciudad at sa bayan bayan nitong Caharian; at ang nasabing paraa,i, siyang aahnsunurin ng mga facultativo.

3.0 Ang mga Cirujano, ó ang sino mang gagaua ng operacion cesárea, ay hindi macahihingi ng anomang bayad, cung ang asaua ó ang mga magulang ay mahihirap ang bubay; at cahit may icababayad man sa Cirujano at mga Médico, ay ito,i, hindi macahihingi ng malaquing upa; at cailan mai,i, hindi sila macapagsasalita at macahihingi ng bayad hangang hindi nagagaua

ang operacion; at cun ang mangã Cirujano, m̃ga Médico, m̃ga hilot at m̃ga salag, ó sino pa mang pabusbusin ñg Justicia ay tatanguí at hindi susunod sa anomang dahil at saca mabalam ñg caunti ang operacion, ay dacin sila alipala ñg m̃ga Alcalde ó Capitan sa bayan, at parusahan ñg dalawang taóng bilango, bucod pa ang ibang parusa na maibigan ibigay namin ó nang aming cahalili. At iniutos naman namin sa tanang m̃ga Justicia na pilitin nila ang m̃ga magulang ñg namatay, ó ang m̃ga heredero nito na magbayad ñg ucol, cun may icababayad sa gumaua ñg operacion.

4.o Cun ang patay na babayi ay ualang asaua, camaganac ó alila mau lamang na macapagsabi, ay ang m̃ga caapidbahay at ang sino pamang nacaalam na yao,i, buntis, lalonglalo ñga cun hindi casal, ang siyang may catungculang magsabi sa Justicia, upan ding pagsumaquitán nitong ipagaua ang operacion cesárea hangang maaga, ó ipagbilin nila sa encargado ñg Hospital, cun may Hospital sa bayan, ó gauin nila ang lalong madaling paraan upang huag mabalam munti man ang operacion: gayondin dapat magsabi sa Justicia ang m̃ga caapit bahay at tanang nacaalam, cun cahit ang buntis ay may asaua, m̃ga magulang at alila, ito,i, nangagauualang bahala, sa pagca,t, iquinahihiya nila ang cabuntisan, ó may iba pa cayang dahil.

5.o Catungculan ñg m̃ga Rector ñg m̃ga Hospital nitong Caharian na ipagaua nila ang operacion cesárea sa m̃ga babaying buntis na namatay sa canicanilang Hospital.

6.o Cailan mat, hindi matantong maluanag na ang sangol na nasatiyan ay buhay ó patay, ay ipilalagay na buhay; at sa macatouid ay hindi mailiban ang operacion cesarea; at ito,i, cahit nalouatang namatay ang ina, sa pagca,t, hindi miminsang maghaponng patay ang ina ay buhay pa ang bata.

M̃GA BALITA

ICATLONG SULAT

Srta. D.a Pascuala.

Alang-alang po sa di ninio pagsagot, cahit dinaramdam co ang bagay na ito, ay pinagtitiyay sa loob ang pagasang inaamin ninio ang aquing pagdaing, sapagca,t, cun hindi, sa uua pa lamang sulat, marahil, ay sinabi na sana niniong aco,i, ualang daan.

Caya, cahit di pa nilalasap ang matamis niniong paglingap, ngayon pa lamang ay tinutumbasan na ñg maraming salamat; at gayac naman ang loob sa paquiquiayon sa bala niniong cagustuhan, palibhasa,i, itinuturing cong caguinhauahan ang macapaglingcod sa camahalan mo.

At yayamang taos sa puso ang gayong adhica, ay asahan mo poong co na ano mang mangyari di ca tatalicdan at hangang nabubuhay sariling sarili mo yaring calooban.

Tangí sa m̃ga bagay na iio cun sacali,t, ang di ninio pagsagot ay udioc ñg pag-api ay tinatangap din ñg boong pag-galang, ngunit, inio pong tantoing hangang nabubuhay, hangang tumitiboc ang puso icao ri,t, icao rin ang daraingan nitong tapat na lingcod na humahalic sa bacas ñg yapac.

ADNARIM.

—Dinaramdam namin ang pagcamatay ñg M. R. P. Fr. Mariano Hayos, cura sa S. Pablo, mabait naming corresponsal, at nagmasaquit ñg ating bayan.

—Marami ngayong namamatay sa lagnat, ay magingat sana cayo cun uala pang ipagpapalibing.

—Hangang Oracion lamang maquiquitang bucas ang m̃ga Almocen sa Escolta dahilan sa init, caya uala pang á las ocho ay para ñg libingan sa luagcot ang lausangang ito.

—Nagcasunog sa Tanōs sa Navotas, anim na camalig at isang bahay na tisa ang natupoc.

—Sa Binundoc ay hinuli ang isang babae dahil sa ibig magbigti.

—Canginang umaga sa paguitan ñg las 8 at las 9 sa baybay ñg canal ó contrafosog malapit sa lansangan ñg Aguadas, ay lundag ñg lundag ang isang calabao at saca cumahig ñg tacbo na tinungo ang isang punong cahoy at quiniyaquis ñg quiniyaquis hangang sa mahulog ang isang malaquing ahas, na tumalon naman sa tubig, inusig ñg calabao at pag-abot ay dinurog sa suag.

—Ang m̃ga Misionero sa Congo ay nacatagpo ñg paraan upang macunan ñg alac ang saguing at ngayo,i, sa India Inglesa ay sarisaring lasa ñg alac napalilitao sa saguing.

—Isang lunes ñg gabi sa Pamplona: ay catacot tacot na dami ñg ibon ang bumaba dahil sa caluanagan ñg luz electrica, at nagsidapo sa m̃ga cahoy.

Maraming tauo ang naglibang sa panghuhuli na pioupucol ng bato; samantalang nangyayari ang gayon sa itaas, at ibaba ay maraming naglipad-lipad namang maliliit.

Nang mauala ang liuanag at madimlan ang mga ibon ay nagliparan at nagsidapo naman sa mga balcon ng bahay, sa bagay na ito, i, nagsiedi ang mga tauo ng maliliuanag na quinquing may seberbero o pantalla sa loob ng tahanan upang maaquit ng pagpasoc ang mga ibon, nasunod ang nasa, cnya nga, t, hating gabi na ay marami pang nabuhuli.

—Ibinabalitang may isang cardenal na nagngangalang Merrofanti at limangpu, t, anim na uica ang nalalaman.

Minsan siya, i, na sa Vaticano, dumating na buhat sa Asia ang isang nanggingibang bayan sapagca, t, ibig mangumpisal ay ipinatawag ang naturang cardenal, nguni, t, hindi sila magca-intindihan, sa gayo, i, ibinigay ng nanggingibang bayan ang diccionario ng caniyang uica, quinuha ng Cardenal at sinabi sa Papa na sa loob ng maghapo, t, magdamag, cang babayaang pag-aralan niya ang diccionario ay cucumpisalin yaong tauo, pinahintulutan naman at ng quinabucasan ay naquipagusap ng tila dating magcasama sa mangungumpisal.

—Ang ibig macaalam ng caniyang cararatnan, ay ganito ang gauin.

Muha ng isang ltlog ng dumalaga, ilagay sa lusao na pagquit na huag lubhang mainit ng di maluto ang laman ng itlog, alising madali: cang sacaliog di pa nababalot na mabute ng pagquit ay ilubog uli hangang sa mabalot na ang capal ay paris lamang ng papel alcoysaca butasan ang culo, t, sico hipan ng hipan ang cabilang butas ng maalisang laman ng itlog idaiti naman sa tubig ang cabilang butas hipan at hititin upang mahugasang malinis ang loob ng itlog. Cung malinis na ay patuyuin at pageatuyo ay siglan ng langis na ualang halo o ualang tubig, siglan ng pulbos ng incienso, isang butil na almizele at anim na patac na sucá: pagdaca, i, sarhan ng pagquit ang dalauang butas, at sa hating gabi ay ilagay ang itlog sa guitna ng taing cabayo, at huag aalisin hangang quinabucasan cun ang buan ay uala pa sa tapat ng ating tuctuc, at damputi, t, pisling mapisa ng caliuang camay. Pagputoc ay lalabas ang isang maputing asó na maguiguing larauang nangangacuinag, sa gayo, i, sambitin itong tatlong

uicang caldeas: *Charmi sorback kamir.*, na ang cahulugan nito ay ualang macaalam cundi ang gumagaua lamang. Sa bagay na ito ay lalagay ang larauan sa paguitan ng buan at ng tauong gumagaua at saca niya sasabihin ang lahat ng mangyayari sa gumaua.

—Niyong viernes ay pinahirapan ng isang tecas ang tindahan ni Ullmann sa Escolta, tindahan ng mga alahas at sarisaring mutia.

Sa umaga ng naturang arao ay nasoc doon ang isang tauong medio duling cayumangui ang culay, magaling ang ticas, naca americana o nacasaco ng lanillang halang na puti ang guhit at malinis mangusap ng uicang castila upang bumili ng mga hiyas, pumili ng marami na ang halaga ay tatlong libo, dalauang daan at siyam na piso, at ni hindi mapalamang tumauad. Upang mabayaran ang lahat na ito; ay ibinigay ng namimili ang isa sa sampung bahagui ng billeteng tumama sa premio mayor na ang número yaon ay 36090 na ang tinamaan naman ay pfs. 45.000. Sinuclian naman siya ng pfs. 1.048'50 na pauang pilac, 75 ang papel de banco, at pfs. 100 sa isang cheque núm. 221,769 na may pirma ng mga Sr. Torrecilla y c. a. Sa gayo, i, quinuha naman ng mamimili ang alahas pati ng sucli at lumacad na itinago naman nila Ullmann ang billete.

Narito ang lasa:

Niyong sabado ng umaga ay ipinadala ni Sr. Ullmann sa isa niyang dependiente ang billete at isang tarjeta na ipinamamanhic sa Sr. Administrador de Hacienda na bayaran lamang agad ang naturang billete. Nang maibigay ng inutusan ang tarjeta at billete sa Sr. Pacheco ay ipinadala naman nito sa nagcuconprunta ng billete. Nagtataca naman ito na cang baquit ang bahagui ng premio ang sioguillin lamang, ay talastas niyang ang númerong tumama ay buong ipinadala ng *Los Catalanes* sa China uguni sapagca, t, dumating ang vapor *Diamante* ay inacala niyang ipinaquidala rito ang bahagui ng naturang billete upang siogilin ang tinamaan. Sa macaraan ang ilang sandali, ay panaog ang confrontador at sinabing may daya ang billete pagca, t, ang limang número ay pauang quinumpune lamang na lubhang malinis ang pageatrabajo nguni, t, ang isa sa caoila ay nabutas sa ácidong pangbura at siyasatin lamang magaling ay mahahalata na ang daya.

Ang naging hanga ay ipinadala ng Administrador sa Juzgado ang dependiente at ang billete.

TORRECILLA Y C.^a

ESCOLTA, 17.—MANILA

Almacen de tejidos y novedades de Europa.

Se reciben por todos los vapores las últimas novedades de París, en artículos para señoras y caballeros.

Agencia y depósito de la acreditada

Perfumeria del mundo elegante.

GRANTALLER DE CAMISERIA

17.—Escolta.—17

Almacen ng sarisaring damit at ng bago,t, bagong uso sa Europa.

Tumatangap sa lahat ng mga vapor ng mga bago,t, bagong uso sa Paris na nauucol sa pananamit ng mga guinoong babae at guinoong lalaqui.

Pinagbibilhan at quinalalagyan ng bantog sa cagalingang

Mga pabanô ng Mundo elegante.

MALAUQUING TALLER NA GAUAAN NANG sarisaring mariquit na baro.

17.—Escolta.—17.

EL PATRIOTA

El expendio de esta fábrica en la calle de Ilang-ilang núm. 10, Binondo, desde esta fecha queda trasladado á la calle de Asunción núm. 6, del mismo arrabal.

LIBROS BARATÍSIMOS

De la célebre escritora Pilar Sinués, de mediano uso, casi nuevas, pasta entera, lectura muy amena que se recomienda á las mujeres: vendemos en comision en la Administración de *La Lectura Popular* (Real 5.) *A seis reales* Glorias de la mujer.—La Abuela.—Esclavas del deber.—El sol de invierno.—Narraciones del hogar.—La Vida íntima.—La Vida real.—Verdades amargas.—Y libros copiadore de 500 páginas.

A cinco reales: El becerro de oro.—La amiga íntima.—La gitana.—La primera falta.—Herencia trágica.—Dramas de familia.

A cuatro reales: El cetro de flores.—El castillo, la aldea y el palacio.—A la luz de una lámpara.—La mujer de nuestros días.—La rama de sándalo.

GANGAS.

En 20 Pesos

Una máquina Singer legítima, enteramente nueva, garantía ilimitada.

En 6 pesos

Un hermoso velocipelo para niños.

A peseta

Juegos de tres dados encerrados en cajas de cristal muy bonitas.

A 6 reales

Po neresros y candeleros de fina losa. Se venden en Manila, Calle Real 5, por ausentarse su dueño.

Ang tindahan nang fábricang ito sa calle Ilang-ilang núm. 10, Binondoc, mulâ ngayon ay na sa calle Asunción núm. 6, sa dati ring bayan.

IMPRESA DE SANTA CRUZ

DE

D. JOSÉ DE JESÚS Y ROSARIO

EDITOR PROPIETARIO DE *La Lectura Popular*.

20.—CARRIEDO.—20.

IMPRESIONES DE TODAS CLASES

VARIADO SURTIDO

en papelería y efectos de escritorio.

Casaysayan nang bayang Sampaloc

Mariquit na tulá, na maraming sinasaysay na na catotona, at maganda ang pagcayari, cahit macapal manicapat lamang baw,t, isá, at malaquing rebaja cang daan ó libo ang cucunin. Ipinagbibili sa aming imprenta. Carriedo, 20.

Hinihiling namin sa mga suscritores sa S. Mateo na nangaco na paparitong magbabayad, na tuparin nila sana para huag namin ihayag ang pangalan nila. —Hinihiling namin na pagcalooban ng magbayad cay D. Silvestre de la Paz, D.a Andrna Santos, Gervasio Bernardo.

Imp. de Santa Cruz, carriedo 20.